

mechanismus biztosítja hát az egyensúly fentartását, s minő szerep jut e mechanizmusban a föllabyrinthusnak? Ez a mechanizmus tapasztalataink szerint három részből állhat. Először egy érző végszervből, mely a központi idegrendszerrel közvetíti a test helyzetéről való tudatot a súlyerő irányával szemben. Másodsor a központi szervből, mely a tudatot fölveszi s a harmadik részre viszi át, azaz egy központosító vezetékű idegszerkezetre, mely azokat az izmokat innerválja, melyek a megzavart egyensúly helyreállítását lehetővé teszik. Mivel a kísérleteknél sem a központosító vezetékű idegszerkezet, sem a központi idegrendszer nem sérült meg, tehát a schema szerint a félkör alakú csatornákat úgy kell tekinteni, mint a mechanizmus érző végszervét.

Érdekes példákkal bizonyítja ezt *Wlasssek*. Egy mindkét oldalon föllabyrinthusától megfosztott süket rovar nem bír repülni, de sőt egyéb mozgásokra sem képes, melyekhez az izominnerváció szabatos mérlegelése szükséges. Ilyen állatok például csak később tanulnak meg maguktól enni; föllabyrinthusuk eltávolítása első idejében nem képesek az előttük heverő magvakat csőreikkel úgy fölszedni, hogy valósággal lenyelhessék. Alig pár centiméternyi akadályon nem bírnak átrepülni.

Nem kevésbé érdekes dolgozatok *Corneliusé*: «Über Verschmelzung und Analyse», s *Zahlflecké*: «Die Wichtigkeit der Reproductionsgeföhle» — mely utóbbiban azt a jelenséget vizsgálja az író, hogy újonnan fölmerült képzetekhez oly érzetek járulnak, melyek korábbi emótiókban bírnak alapjokat. Ez érzetek, melyeket reproducálóknak nevez, nemcsak fontos segélyt képeznek az emberi természet mindennapi fejlődésében, de sőt, ha meggondoljuk, mily benső összefüggésben áll az ember érzéki világa értelmi világával, azt kell hinnünk, hogy csakis általuk foghatjuk föl a külvilág helyzeteit.

* * *

—nd—

A *Ribot* által szerkesztett «*Revue philosophique*» 1892. évi 17-ik évfolyamának deczemberi füzetében *Lannestól* találunk becses cikket, mely Oroszország bölcséleti mozgalmait ismerteti, mély alapossággal. A cikk már második s ezúttal Hegel philosophiájáról s Oroszország philosophiai klubjairól szól. Oroszországban körülbelül 1835. év táján nyert a hegeli philosophia

polgárjogot, s ma már hatása érezhető a szellemi élet minden ágában, irodalomban, tudományban, művészetben és vallásban. A hegeli bölcselet Oroszországban mélyebb nyomokat hagyott hátra, mint Franciaországban, mert az orosz szellem erősen hajlik az elvont szemlélődésekre, s kész kivonni bármely teoriából a végső következtetéseket — mint Leroy-Beaulieu megjegyezte volt. Nem fél lehatolni az eszmék legmélyére s felhozni mindazt, a mit tartalmaz; okoskodásában minden pillanatban kész a végső határokig elmenni.

Hegel philosophiáját Sztankovics vezette be Oroszországba néhány ifjú ember élén, kik bölcsészeti vitatkozások céljából jöttek össze. Ezek a vitatkozások sokszor reggeli három óráig tartottak s részt vettek bennök: Akszakov, Botkin, Katkov, Bjelinszkij stb. Sztankovics hamar elhalt. Nyomába 1840-ben Herzen és Ogarev léptek s a kör az «occidentalisták» nevét vette fel. Érdekesen írja le Herzen ez időből az exaltált ifjak hegelo-maniáját, a mint mindegyik a Hegel philosophiája egy-egy kötetét tartotta kezében. A vitatkozás themái voltak: a logica, aesthetika, encyclopaedia egyes kérdései, s nem ritkán fajultak heves összekocczanásokká oly kérdések felett, minő az absolut Én, a «Ding an sich» stb. A lelkesedés oly nagy volt, hogy a legjelentéktelenebb röpiratokat, melyekben Hegel neve volt említve, addig kapkodták egymás kezéből, míg szerteszét szaggatták. Az élet legegyszerűbb tényeit metaphysikailag értelmezték.

Párhuzamosan ezzel a szlavophilok klubjában fejlődött ki idővel a *pravoslavo* orosz irányzat, melynek főkorypheusai Khroniakov és Kirejevskij voltak. A két klub vitatárgyait leginkább ily kérdések képezték: «lehető-e a logikai átmenet a tiszta lét eszméjéről a nemlét eszméjén át a fejlődés és concret létezésre — a «Werden» és «Dasein»-ra»? Volt aztán szó a társadalom erkölcsi és vallásos dogmáinak megállapításáról is, s az állam jövőbeli fejlődéséről és politikai programjáról.

1846-ban az occidentalisták klubjában a társadalmi elméletek terén ellentétek merültek fel, mert Granovszkij a nyugati socialismusban a század betegségét látta, holott Bjelinszkij Herzen mellett foglalt állást, a ki szerint a socialismus a földi paradicsomot jelentette. 1848-ban a két kör aztán végkép feloszlott.

Vonzóan írja le Lannes a 30-as és 40-es évek idealistáit is, köztük Sztankovicsot, Bjelinszkijt, Bakunint, Herzent, kit a

«hégeli szélsőbal» képviselőjének tekint s a kire Feuerbach is nagy hatással volt. Az ő befolyása alatt írta volt egy ízben: «Le az álarczczal! le a hypocrita jelszavakkal és metaphorákkal! Szabad emberek vagyunk». Élénk irány és finom jellemzés vall a kitűnő essay-íróra e tanulmányában.

Mély tudományossággal értekezik *Paulhan* is a zenei compositióról, s a lélektan általános törvényeiről. A zenében is a nagy pszichológiai törvények megnyilatkozását látja és mutatja ki. Egy kis világ ez a lélekben, mely önmagában bevégzett. A zene főeleme Paulhan előtt ma is még a tonalitas — habár uralma gyengül már — mely az együttesen vagy egymásután hangzó hangok bizonyos viszonyából áll, úgy hogy egyik hang dominál, s a zenemű annak tökéletes accordjában végződik. A felfogás, melylyel Paulhan az összhangzattan törvényeit a lélektan világánál tekinti és construálja, új és kiválóan érdekes — igazán a zene philosophiája az, a mit az író nyújt a cikkben. — Negyedik folytatást hoz ezúttal a füzet *Marilliertől* «James William psychológiájáról», míg a könyvismertetések *Renouvier* «Principe de la nature» és Weissmann nagy feltűnést keltett «Selection et heredité» című műveiről nyújtnak tájékoztatást.

—nd—

* * *

«*Revue critique de legislation et de jurisprudence. 41 année. Tome XXI. 1892. Paris.*»

E vállalat novemberi füzetében *Gauchler* beszámol azokkal az eredményekkel, melyekkel a mult évi brüsseli büntető anthropologiai congressus tanácskozásai végződtek, s melyek a büntetőjog philosophiája újabb irányzatainak fontos előrelépését jelentik. Ez irányzatok, tudjuk, hogy a büntetőjogtanban a tapasztalati és kísérletezési methodus alkalmazásából keletkeztek, de egyoldalúlag túlhajtva a *Lombroso*-féle iskola anthropologiai szélsőségei által. Most a congressus meglehetősen határozottan utasította vissza e túlzásokat, habár ugyanakkor helyeslőleg járult az új iskola nem egy gyakorlati reformjához.

Lombrosónak és tanítványainak hervadhatatlan érdeme, hogy a positiv módszernek útát törtek a büntetőjogi elméletben, habár nem szabad feledni, hogy már ő előtte és az «*Uomo delinquente*» megjelenése előtt a bécsi egyetem tudós tanára, *Benedikt* néhány